

Nižji ko pridejo, sčasoma na to vižo špargeljnovne sadike po vsako letnim močnim gnojenju, toliko bolj so obvarovane vsakega poškodovanja, in toliko manj škode terpe, ako ravno se zraven špargeljna tudi drugi sadeži pridelujejo. Dobro je zavolj tega, vunder ne ravno potrebno, ako se zraven gnojenja gréde vsako leto tudi nekoliko z nasipanjem pëska povikšujejo.

Tako napravljene špargeljnovne njive, ki zraven lepiga špargeljna tudi druge pridelke donasajo, se znajo lih tako dolgo dobre ohraniti, kakor po stari šegi obdelovani špargelj, ako ga kakošna posebna nesreča, miši ali podgane ne poškodujejo. —

Najdejo se špargeljnovne sadike (flance), ktere do kresa (po kresu se ne smé špargelj več rezati), 1 ali clo 2 funta nar lepšiga špargeljna dajo. Sploh se scer ne more takošen obilen pridelk pričakovati, ker se pridelk tudi po lastnosti vremena in kraja ravna. Na vsako vižo je pa po tem obdelovanju vse, kar špargelj verže, čist dohodik, in vertnarju več dobička verže, kakor vsakoršna druga zelenjad.

Skrivnosti te koristne špargeljnovne reje obstojé tedaj zlasti v spolnitvi sledečih trojnih reči:

- 1) da pride špargelj dovelj globoko v zemljo, namreč sčasoma in polagama 1 čevlj globoko;
- 2) da se špargelj pri okopovanju gredá, in kadar se pervikrat reže, ko je 1 pale debel, kar je nar bolj moč, poškodovanja varje;
- 3) da se špargeljnova njiva vsako leto dobro gnoji, zraven tega pa z drugo pripravno zelenjavo ali sočivjem, kteriga korenine pa ne smejo tako globoko v zemljo seči kakor špargeljnovne, obséje ali obsadi, in takó vsako leto zraven pridelk dalje.

Nova postava

za nastánjenje vojakov.

Za nastánjenje vojakov — ali kakor ponemčano pravimo: za vkvartiranje soldatov — je prišla, kakor smo že zadnjič rekli — nova postava na dan, iz ktere naznanimo nektare važniši paragrafe.

§. 1. pravi, da razdelitev armade po mnogoverstnih deželah cesarstva zaukaže cesar, kot nar višji armade zapovednik. Vojaškim oblastim pa gré v zastopnosti z deželnimi oskerbivnimi gosposkami *) določiti, kako se imajo vojaki po vsaki deželi in po posamesnih ostajah (štacionih) nastaniti ali vkvartirati.

§. 2. Vodstvo nastanjenja gré deželnim oskerbivnim gosposkam, ki imajo vse v to spadajoče naukaze dajati, in, ako bi treba bilo, njih spolnitev tudi s silo primorati; tudi imajo nad županijami čuti, da one svoje dolžnosti v tem spolnujejo. O pritožbah razsodijo one po predpisani poti. Ako je pritožba zoper vojake, imajo one to vojaškim oblastim naznaniti, in ako so te pritožbe veljavne, pomoči ondi iskati.

§. 3. Nastánjenje je dvojno: ali je dalje časa terpeče, ali pa je le memo gredé. Dalje terpeče se tisto imenuje, ktero se nar manj za ene kvatre naprej terja, — vsako drugo se imenuje memo gredé.

§. 4. Za memo gredoče vkvartiranje se imajo ceste, po kterih vojaki marširajo, opoldanske in nočne ostaje (štacioni), in za vsako téh ostaj potrebni okraji za vkvartiranje, eni za navadne, drugi za nenavadne ali izredne potrebe določiti.

§. 5. Veči okraj nastaniš se ima pri vkvartiranju le takrat izbrati, ako v manjšim okraju ni dovelj pro-

stora, in ako je manjši okraj po pogostim vkvartiranju že preveč nadleževan bil.

§. 6. Po tem pravilu se je tudi pri tistih nastaniših ravhati, ki zunej navadne ceste ležé in se za vkvartiranje vpotrebujejo.

§. 7. Županije eniga za vkvartiranje določeniga okraja, kakor tudi posamesni kraji ene županije se imajo med sabo primerno verstiti. — Pritožbe v tem razsodijo deželne oskerbivne gosposke.

§. 8. Vsaka županija ima po naukazih te postave skerbeti za vojakam potrebne staniša in kar scer družiga k temu sliši.

§. 9. Če se zamorejo vsi popotni vojaki ali le nekteri izmed njih v kosarne ali kako drugo primerno cesarsko poslopje nastaniti, se ne morejo od županij kakošne druge staniša terjati.

§. 10. Za vkvartiranja armad se imajo sosebno taki kraji izvoliti, kjer so kosarne ali kosarne namestajoče pohištva.

§. 11. Županijam je pripušeno, za staniša vojakov in kónj posebne poslopja določiti, in v ta namen kosarne in štale zidati ali take poslopja v najem vzeti. Tudi zna vsak drug v zastopnosti s županijo kosarne ali vojaške pohištva napraviti in jih za vkvartiranje vojakov v najem dajati.

§. 12. Pri dalje terpečim vkvartiranju je županii na voljo dano: ali hoče svojo kosarno s potrebno hišno napravo (Einrichtung) previditi ali ne, in za njeno ohranitev, snaženje, kakor tudi za kurjavo in svečavo skerbeti ali ne. Če ona tega noče, se ima z vojaškim oskerbništvom v tem pismeno pogoditi (kontrakt narediti).

§. 14. Vojak se zavolj staniša in zavolj tega, česar je zraven potreba, nima nikdar na hišniga gospodarja obrniti, ampak na župana. — Županija ima nalogo, staniša izbrati in jih vojakam naznaniti.

§. 15. Vojak je dolžán, v tisto staniše iti, ki ga mu županija določi, ako je po naukazu te postave napravljeno.

§. 16. Župan pa je dolžán zastran staniša, če po njegovih mislih vojak tudi preveč terja, vse storiti, kar vojaški poveljnik zapové. Županija se zna po tem pri kantonskim poglavarju zoper tako terjanje pritožiti.

§. 17. Županija mora v svoji okolici vse poskerbeti, kar je zastran staniš za vkvartiranja vojakov predpisano.

§. 18. Da zamore to dostojno storiti, se ji mora vselej prihod vojakov poprej ob pravim času na znanje dati. (Konec sledí.)

Izpisanje deželne naklade

na Krajskim na vse naravne davke za žandar-marijo, za zdravstvo in delavšnico za leto 1851.

V 24. delu letašnjiga deželniga zakonika je razglas c. k. deželniga poglavarstva, po kterim znesó za gori imenovane stroške deželne naklade na vse naravne davke (directe Steuern) krajske dežele za leto 1851 62362 gold. in 8 kraje.

Ker pa naravni davki krajske kronovine in sicer

1) gruntni davk s tretjino vred	719839	gold.	55 ¹ / ₄	kr.
2) hišinski davk „ „ „	49606	„	30	„
3) hišni klasni davk s „ „ „	75075	„	6 ³ / ₄	„
4) pridobnina (Erwerbsteuer)	47040	„	15	„
5) dohodnina po doslejšnim znesku	26444	„	26	„
skupaj tedaj	918006	„	12 ¹ / ₂	„

znese, je za vgotavljenje gori imenovane skupne potrebnosti treba, 4 kraje. na vsak gold. teh naravnih davkov naložiti.

*) Vikši oskerbivna gosposka vsake dežele je c. k. deželno poglavarstvo (Statthalterei); nižji oskerbivne gosposke so kantonske poglavarstva (Bezirkshauptmannschaften).

dne njeni nekdanji stari gojzdje pod zlo gredó. Komaj se je kupčijstvo v Terstu in Reki vzdignilo, je že Krajna svoj les na prodaj voziti začela, — in ko je kupčija z lesam le majhin dobiček obétala, so napadli naši deželani lepe gojzde z vso silo, in jih ropati začeli, da je joj!

Grajsinam je bilo ljubo, da so podložni iz gojzdov začeli les voziti, ker za kupčijsko blago so dobivali gojzdno dacijo, in tako se je z dobičkam podložniga pomnožil tudi dobiček grajšakov. Začel se je večidel po celi deželi les sekati in žagati, kakor da bi se bilo vse zarotilo, gojzde mahoma pokončati! Potem je prišlo léto 1848 in ž njim nar huji roparska sila v gojzde.

Moja domovina je moje svetišče! Ko to pišem, imam le deželo pred očmi, za njo mi je mar, — ne pa za posamesne grajsine in ne za posamesne kmete, ker od zvedene, previdne in pravične vlade je pričakovati, da bo v poravnanju služnih pravic dobro prevdarila, da ne bojo služne pravice kmetov nikakoršne škode terpele, ki so h kupčii z lesam, za napravo cest in potov po gojzdi i. t. d. veliko veliko pripomogli.

Kar sim že rekel, ponovim še enkrat: jez imam le deželo pred očmi brez ozira na to, čigar je in bo gojzd, in sim terdno prepričan: ako ne bo vlada kmalo in primerno v zadevah gojzdov postave določila, bo Krajnska dežela o malo létih druga Dalmacija!

To svojo prepričanje pa opiram ob kratkim na tole: Na Krajnskem, sosebeno na Notranjskem, je veliko več borštov s služnimi pravicami, kakor služnosti prostih. V tistih gojzdi, kateri nimajo služnosti (servitutov), se še precej umno in z oziram na prihodnost les séka, čeravno se večidel vse premalo za novo pogojzdenje skerbí. Kar pa služne gojzde vtiče, so 3 nadloge nad njimi, ali so namreč 1) le kmetje, ali so 2) grajsine, ali 3) so kmetje in grajsine skupej, ki si, eden čez družiga, na vso moč prizadevajo, gojzde pokončati. Nar bolj pogostama se vidi tretja in nar hujsi nadloga, namreč, da kmetje in grajsine s združeno silo gojzde razdevajo. Memo gredé pa moram tudi opomniti, da grozno škodo terpijo gojzdje tudi še verh tega po taci, ki ne nar manjši pravice do gojzdov nimajo — namreč po gojzdnih tatovih, ker je znano, da se vkrađeno blago nar boljši kup prodaja, in tako cena lesa ponižuje.

Sicer pa tudi jez dobro vém, da je treba, da se tudi iz gojzdov nekolikšen dobiček vleče, — ali le tak les naj se seka, ki je sekati vgoden, in tudi taki le poredama; za mlado drevje naj se pa skerbí, da lepo rase, zakaj mlado drevje je glavica ali kapital gojzda. Naj nihče ne pozabi, da vse srednomorsko primorje našiga lesa potrebuje, in da se bo od léta do léta dražji prodajati dalo!

Ker pa se gojzdje o grozni slepoti pokončujejo, in se je resno bati, da bo nam in našim naslednikom lesa zmanjkalo, je dolžnost previdne vlade, z vso skerbjo, krepko in brez odlašanja tako ravnanje ustaviti, s katerim si dežela sama morivni nož v serce ubada. Vlada ne sme zadovoljna biti, da uboga deželica le svoje visoke davke o pravim času, tede po škodi gojzdov, odrajuje, scer se zna primeriti, da o nekterih létih ne bo gojzda in ne lesa več, in da se po tem tudi z nar boljši voljo davki ne bojo mogli odrajevati.

Neogibljava potreba je tedaj, da vlada dostojno gojzdno postavo da, in da se nad zvestim spolnovanjem dane postave skerbno čuje, ako hoče vlada našo deželo v zmožnim stanu obderžati. Po mojih mislih bi bilo sedaj potrebno prepovedati, da se ne smejo za sekanje nevgodne debla v Terst

in Reko na prodaj voziti. Ta prepoved bi se tudi lahko spolnovala, če se le na Opčini, v Bazovici in Pelínu pot taki izvožnji zaprè. Bolj natanjko sim to reč slavnemu ministerstvu že ob času grofa Stadiona predložil — ali pretekle léta so mende že veliko prahú na to pismo nanèsele. In vunder je ta reč tako silno potrebna!

Čeravno sim tudi jez za svobodno kupčijo, vunder sim na vso moč zoper to, da se premlad lés — gojzda kapital — prodaja, ki ni še za sekati vgoden, ker kupčija mora biti deželi prijateljica, ne pa sovražnica, tedaj ne sme dežele blagostana podkopovati.

Nova postava za nastánjenje vojakov.

(Konec.)

§. 21. V sledeče stanovanja se ne smejo nikdar vojaki nastaniti ali vkvartirati: 1) v nobeno stanovanje cesarjeve hiše; 2) v nobeno poslopje ptujih poslancov; 3) v nobeno cesarsko pohištvo, ki ga vradnice potrebujejo, 4) v nobeno vradnico županijsko, 5) v nobeno poslopje, ki je za službo božjo, za šole, za izrejo otrok, za bolnišnico ali milodarnico, 5) v nobeno jetnišnico ali pokorivnico, 6) v noben nuns samostan (klošter); v moškim samostanu pa le v tiste izbe ne, ki jih samostan za-se potrebuje in ki mora pod notrajno zapéro (klauzuro) biti, 7) v farovžih, kaplanijah ali družih pohištvi vikši duhovšine za vsaciga gospoda le v eno izbo ne, kakor tudi v tiste izbe ne, ki so za vradne in duhovne opravnice neogiblivo potrebne; 9) v poštne hiše, kolikor se namreč za poštne opravke prostora potrebuje, 10) vsak hišni gospodar ali prebivavec sme eno izbo za se obderžati in toliko družiga pohištva, ki ga za svojo pridobitno (to je za kupčijo, rokodelstvo i. t. d.) neogiblivo potrebuje.

V vaséh, kjer ima hiša večidel le eno izbo, mora gospodar ali prebivavec z vojakam skup prebivati.

§. 22. O nar veči sili se znajo v vsak prostor vojaki nastaniti; vunder naj se gleda, kar koli je moč, na to, za kar je tisti prostor namenjen bil.

§. 23. Vsacimu je pripušeno, na svoje stroške tudi kje drugod v tistim kraju staniše za oficirje, vojake, konje i. t. d. poskerbeti, vunder mora tak, ki od kakega družiga vkvartiranje prevzame, tudi svoje dolžnosti spolniti.

§. 24. Vojak ali vojašk vradnik, ki dobiva danar za svoje stanovanje, si ima, če vkvartiranje dalje časa terpi, za ta denar stanovanje sam plačati.

§. 26. Potrebujejo vojaki na potovanju vodnikov, ki jim pot kažejo, ali pôslov, jim jih mora županija dati. Zato dobí vodnik ali pôsel za vsako milo hodá tjè in tudi nazaj 10 krajc.

§. 27. določi, kaj se mora popotnim vojakam, kar stanovanje in druge potrebe zadene, dati.

§. 28. Za eno izbo za oficirja s pohišjem (Einrichtung), svečavo in kurjavo vred za eno noč in dan, ali le za noč se plača iz cesarske kase v županijah 1. razreda ali klasa 20 krajc. — v županijah 2. razreda 15 krajc. — 3. reda pa 8 krajc. Kako se imajo županije v te 3 razrede uverstiti, bo ministerstvo določilo in posebno naznanje dalo.

§. 29. Po ti tarifi se prerajtao tudi plačila za dvojè ali več izb, ako jih vikši oficirji potrebujejo.

§. 30. Za druge vojake, ki niso oficirji, se plača hišnim gospodarjem za noč in dan, ali le za noč 1 krajc. — v županijskih kosarnah ali v taci pohištvi, ktere kosarne namestujejo, pa 1 krajc. in pol.

§. 31. Če samo vojaško oskerbništvo ne oskerbí vojakov popolnoma s živežem, se ima za kosilo opol-

dne za vsako léto posebej tarifa postaviti, ktera tarifa se določi potem, kolikor so 3 četertinke (3 firteljci) funta govejiga mesa o preteklim létu veljale; to plačilo plača cesar za vojake, ki niso oficirji.

§. 32. Za štaló, luč v štali, steljo in rabo potrebniga štalniga orodja se za 1 konja plača noč in dan ali le za noč 1 krajc. in pol. Če se namesto slame za steljo le listje ali kakošna druga nastelja da, se plača za to le 1 krajc. — Gnoj ostane tistimu, ki je štaló dal.

§. 34. Plačilo za staniša in živež in za steljo pri konjih se bo odrajtalo županu ali za to postavljenimu nastanovavcu (kvartirmajstru) berž po odhodu vojakov, ako so le nekatere dni ondi bili; če pa več časa tam bivajo, se plačuje nastanina pravilama vsacih 5 dni.

§. 35. Ako se kje taborišče (logar) za vajo vojakov napravi, naj se zvesto na to gleda, da se zato tak čas izvoli, da polje nikakoršne škode ne terpi; sicer mora škodo ali ovéro nove posetve cesarska kasa povrniti; gnoj na taboriščih ostane posestniku.

§. 36. 37. in 38. določijo stanisa, ki pri dalje terpečim stanovanju vojakam gréjo.

§. 39. Ako se vojak, ki ni oficir, v kakošno hišo za dalje časa vkvartira, mu gré le čedna postelja, kakoršna je v hiši, in pa svečava in kurjava, — živeža pa pri takim dalje terpečim vstanovanju (po §. 40) ne more terjati, ampak le oginj in kuhinske posode, kakor jih družina ima. Županije pa in oskerbivne gosposke pa imajo skrbeti, da tudi vojaki dober živež za dober kup dobíjo.

§. 43. 14 dni pred pretekam enih kvater se mora županu napovedati, koliko prostora se bo druge kvatre za vojake in konje potrebovalo; česar se v drugih kvatrih ne bo potrebovalo, se tudi ne bo plačalo.

§. 44. Vse za vojake terjane in od županije tudi oskerbljene staniša se morajo za ene kvatre plačati, akoravno so ali vse ali deloma prazne stale; vunder jih zna vojaško oskerbníštvo za tisti plačani čas komu drugimu v najém dati.

§. 45. Ako se tiste kvatre več prostora potrebuje, naj si vojaki s že najeti staniši pomagajo, — ako pa to ni mogoče, naj se tisti vojaki tako vkvartirajo, kakor da bi bili le memo gredoči.

§. 46. Pri dalje terpečim nastánjenju odrajta cesarska kasa plačilo županí po vsacih 10 lét prerajtani in v tistim kraju navadni najemšini oficirskih stanovanj, kancelij i. t. d.

§. 47. Dokler se pa ta povračilna cena ne določi, naj se v županijah tistih deželá, kjer je že za vojaške stanovanja najemšina v navadi, po ti ravná; kjer pa dosihmal taka znana ni, naj se povračílo določi.

§. 48. Za dalje terpeče nastánjenje vojakov v županijsko kosarno ali za to najeto poslopje, poverne cesarska kasa za eniga vojaka na dan 1 krajc. in pol, — za konja s štalno svečavo in orodjem pa 1 krajc.

§. 49. Za dalje terpeče nastánjenje vojakov v druge hiše plača cesarska kasa na noč in dan 1 krajc. in ravno toliko za eniga konja. —

Ti so važniši paragrafi nove postave za nastanovanje vojakov, dane 15. maja tega léta.

Domače umetnosti.

Domača umetnija. Naj potrebníši opravilo naše umetnije je, da se dela učenih domačih ljudi razsvetlujejo in pravično razsodujejo. Napačno je, ako se vse domače samomogočno zaničuje ali nevedoma za čudež proglasuje.

Ob kratkim čem danes opomniti g. Puharjevih svetlotiskov, ki so šli tudi v veličansko razstavo v London. Čim se naznačuje njegov pokrok u Da-

guerskim svetlotisku? Glavna prednost je, da Puharjeve podobe stojé v prirodni legi, (in der natürlichen Lage), kar se pri dosadanjih drugih ni doseglo. Kje je tega vzrok? Vzrok je jedini, da je podobílo (podobonosíč) prozračno (skoživídnó), da se radi zavolj tega podoba nasprotné lege s promenenjem stekla na drugo stran v prirodno lego promení.

Vitezl. Radonievíč.

Razposeljenje prvih ljudi v slavjanskim obziru *).

Če raj ali paradiž, kamor je bil Bog prva človeka vstvaril, ni ob splošnim potopu pod vodo ostal, in če ni po potopu mokro suho, in kar je bilo pred suhi-ga mokro postalo, kakor so hotli nekteri dokazati, tako si je misliti, da sta bila Kašimir pod Himalajskimi ali Zimskimi gorami, ali pa otok Ceylan Seljan, Laka ali tudi Lanka imenovan, ki je imel nekda j imé Taprobane ali Salike, ravno tako zraven Indije, tisti srečni kraj. Nekteri mislijo, da sveto pismo pod imenam Ophir ta otok ume, in da je bil to tisti preblagi kraj, od kodar je dal Salomon neizrečeno veliko draginj za Jeruzalemski tempelj voziti. Vender se nekterim verjetniši zdi, da je Ophir sama India.

Kar tiče raj, naj bo, da je bil v enim ali drugim kraji, saj je bil ob potopu vés človeški rod končan zunaj Noetove družine, to je, zunaj osmih oseb. Na Noeta se nam ozirati ostane, kot na očaka vsiga poznejšiga človeštva. V tej reči se pa deržimo, kar nam častitljivi P. Placid Javornik iz svetiga pisma razlaga.

Noetova barka je bila ostala na hribu Ararat, ali kakor sv. Jeronim razlaga, na hribu Tabor v Armenii na Mesopotamski meji, od koder se je vidila velika planjava Ararat. Ime Ararat izvira is hebrejske besede Har (po slavjansko hara, hora, gora), ktera dvakrat zapisana Harhar (Ararat) silno visoke gore, kterih je tudi več skupaj, pomeni. Ko je Noe s svojo družino iz barke prišel, je zapustil unkraj Tigrida, kar sveto pismo jutrovo imenuje, in se je v Mesopotamijo, v nižji kraje podal, kjer je skoz 350 lét živel.

Okoli leta 290 po potopu so bili začeli babilonski turn zidati v sinearski deželi. Kacih 400 ali 500 lét po potopu je bil Bog per zidanji babilonskiga turna besedo zmešal, in tako na znanje dal, da naj se nekteri po daljnih deželah razposelijo, namest vsi v prvih krajih skupej živeti. Po hebrejskim spisu svetiga pisma se je zmeda jezikov zgodila po Noetovi smerti; po spričevanji Septuaginte in Samaritanov se je bila pa že pred Noetovo smertjo zgodila. Do tistih časov so se bili Noetovi mlajši močno pomnožili, zraven so pa njegovi sinovi in unuci po kacih tri sto, nekteri blizo do pet sto lét živeli. Po potopu jim je blizo kraj nekda j srečniga raja, kakor tudi poznejše Adamovo stanovanje na misel hodilo, da so od Ararata proti Indii se najbolj pomikali. Pa per dolgim življenji in silnim pomnoženji so jim ob času zmede jezika vse te dežele bile začele pretesne hoditi, in tako so bili tudi permorani si v druge dežele pomagati.

(Dalje sledi.)

Še en dopis g. Pirca iz Amerike.

„Novice“ v Ameriki so spomnile našiga častitiga rojaka g. misionarja Pirca več njegovih starih prijatlov na Krajnském, od kterih je v njih bral. Na to je on tudi svojimu ljubljenimu prijatlu g. fajmoštru Kuraltu v Mengšu unidan pisal, in g. fajmošter so nam ta dopis

*) Po prijaznim dovoljenju slavniga gosp. pisatelja iz rokopisa: »Stari sled slavjanstva iz slovenskiga ozira — spisal Matevž Ravnikar, podamo ta sostavk. Vred.